

PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU

Cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd ar 5 Rhagfyr 2017

YN BRESENNOL:	Y Cynghorydd Peter Rogers (Cadeirydd) Y Cynghorwyr Richard Griffiths, Dylan Rees, Alun Roberts, Margaret M. Roberts, Robin Williams Aelodau Lleyg: Dilwyn Evans, Jonathan Mendoza
WRTH LAW:	Prif Weithredwr Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 Rheolwr Trawsnewid Busnes TGCh (JT) (ar gyfer eitem 2) Rheolwr Gwasanaeth a Pherfformiad TG (LE) (ar gyfer eitem 2) Rheolwr Risg ac Yswiriant (JJ) Prif Archwiliwr Mewnol (EW) Uwch Archwiliwr Mewnol (SAJ) Swyddog Pwyllgor (ATH)
YMDDIHEURIADAU:	Y Cynghorwyr G O Jones, R. Llewelyn Jones, Marion Pryor (Pennaeth Archwilio a Risg)
HEFYD YN BRESENNOL:	Y Cynghorydd John Griffith (Aelod Portffolio Cyllid), Gwilym Bury (Arweinydd Archwilio Perfformiad, Swyddfa Archwilio Cymru)

1 DATGANIAD O DDIDDORDEB

Ni dderbyniwyd yr un datganiad o ddiddordeb.

2 COFNODION CYFARFOD 21 MEDI, 2017

Cyflwynwyd cofnodion cyfarfod blaenorol y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu a gynhaliwyd ar 21 Medi, 2017 a chadarnhawyd eu bod yn gywir.

Yn codi o'r cofnodion -

- Gofynnodd y Pwyllgor am eglurhad ar y cynnydd a wnaed, neu fel arall, o ran penderfynu a ddylid adnewyddu'r System Rheoli Gwybodaeth Tai Orchard

Rhodddwyd gwybod i'r Pwyllgor bod penderfyniad wedi'i wneud i ehangu'r system Orchard bresennol ac i weithio gyda'r cyflenwr i wneud gwell defnydd o'r modiwl Busnes.

- Gofynnodd y Pwyllgor am eglurhad ynghylch a oedd y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol wedi ystyried adroddiad adolygu'r Gwasanaeth Archwilio Mewnol ar y trefniadau Cludiant Ysgol yr oedd y Pwyllgor Archwilio wedi cyfeirio'r mater i'w sylw. Rhodddwyd gwybod i'r Pwyllgor y rhaglennwyd i'r mater gael sylw gan y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol yn ei gyfarfod a gynhelir ar 31 Ionawr, 2018.

- Yn unol â chais y Pwyllgor yn ei gyfarfod a gynhaliwyd ar 21 Medi, 2017, adroddodd y Rheolwr Trawsnewid Busnes TGCh ar dull y Cyngor o ymdrin â'r bygythiad o weithgareddau hacio maleisus a mathau eraill o droseddau seiber.

Adroddodd y Rheolwr Trawsnewid Busnes TGCh fod nifer y bygythiadau seiber yn cynyddu fel y tystiwyd mewn nifer o adroddiadau i'r wasg. Mae ymosodiadau seiber eleni wedi cyrraedd lefelau na welwyd mo'u tebyg o'r blaen ac mae'n debygol y bydd mwy eto y flwyddyn nesaf. Gall ymosodiadau gael eu gwneud gan hacwyr sy'n gweithredu ar ran gwladwriaethau neu gan unigolion; gallant fod yn rhai lefel isel iawn lle mae'r tebygolrwydd o lwyddo yn erbyn sefydliad fel awdurdod lleol yn fach iawn neu gallant fod yn rhai soffistigedig. Rhaid i'r Cyngor sicrhau bod ei Dechnoleg Gwybodaeth wedi'i diogelu'n ddigonol yn erbyn yr ystod cyfan o ymosodiadau. Un bygythiad sy'n dod i'r amlwg yw Ransomware a gyflwynir fel arfer trwy e-bost a dolennau cysylltiedig. Yng ngoleuni'r fath fygythiad, mae hyfforddiant i godi ymwybyddiaeth defnyddwyr yn hollbwysig i bawb sy'n defnyddio'r technolegau o fewn y Cyngor er mwyn sicrhau eu bod yn parhau i fod yn wylidwrus o negeseuon e-bost a chynnwys atodiadau a'r hyn y maent yn gofyn amdano. Er enghraifft, mae ymosodiadau gwe-rwydo yn ceisio cymell unigolion i ddatgelu gwybodaeth sensitif tra bo ymosodiad gwe-forfilo yn cael ei dargedu tuag at uwch swyddogion. Mae'r Cyngor yn tanysgrifio i gyrff a sefydliadau cenedlaethol i dderbyn rhybuddion a diweddariadau mewn perthynas â diogelwch seiber ac mae'n aelod o Cymru Warp ac yn mynychu ei gyfarfodydd, sef cymuned genedlaethol o swyddogion diogelwch TG sy'n rhannu a chyfnewid gwybodaeth a phrofiadau. Yn ychwanegol, bydd yr holl staff yn cael hyfforddiant ar ddiogelwch seiber a diogelu data trwy'r porth e-ddysgu. Mae'r gwasanaeth TGCh hefyd yn edrych ar gryfhau capasiti i gymryd ymagwedd ragweithiol at fonitro diogelwch TGCh. Gobeithir y bydd y darlun a gyflwynir yn helpu'r Pwyllgor i gael gwell dealltwriaeth o'r peryglon y mae'r Cyngor yn eu hwynebu a hefyd yn sicrhau bod ganddo amrywiaeth o fesurau i rwystro ymosodiadau posib.

Adroddodd y Rheolwr Gwasanaeth a Pherfformiad TG ar y technolegau a ddefnyddir gan y Cyngor i ddelio â'r gwahanol lefelau o fygythiadau a wynebir ganddo, natur yr ymosodiadau a sut mae'r Cyngor wedi llwyddo i amddiffyn ei hun yn erbyn yr ymosodiadau hyn i leihau a / neu osgoi colled a / neu amhariad.

Nododd y Pwyllgor y wybodaeth a ddarparwyd a chymerodd sicrwydd ohoni. Cyfeiriodd y Pwyllgor yn ôl at y cyfarfod blaenorol lle'r oedd yr Uwch Berchennog Risg Gwybodaeth wedi nodi bod risg o dorri data wedi'i nodi mewn cysylltiad â'r swyddogaeth 'autocomplete' ar system e-bost y Cyngor. Gofynnodd y Pwyllgor a ddylid anablu'r swyddogaeth hon neu a oes bwriad i wneud hynny.

Dywedodd y Rheolwr Trawsnewid Busnes TGCh fod gan 'autocomplete' ei fanteision a'i anfanteision. Gall fod yn ddefnyddiol mewn termau busnes ac er y dylid ei adael ymlaen mae'n golygu bod raid i staff ar y system e-bost ddiweddarau eu manylion yn rheolaidd er mwyn dilysu eu manylion a dangos pwy ydynt.

Cadarnhaodd y Prif Weithredwr fod gwaith yn cael ei wneud i alluogi staff y Cyngor i uwchlwytho llun i'r system e-bost, neu os nad ydynt eisiau darparu llun, gallant ddarparu cerdyn busnes. Bydd angen i holl staff y Cyngor ddarparu'r naill neu'r llall o'r rhain maes o law.

Penderfynwyd derbyn y wybodaeth a nodi bod y Pwyllgor yn cymryd sicrwydd o ddisgrifiad y Swyddogion o'r trefniadau sydd ar waith i amddiffyn y Cyngor rhag y bygythiadau seiber / technolegol y mae'n eu hwynebu.

NI CHYNIGIWDY UNRHYW GAM GWEITHREDU PELLACH

3 DIWEDDARIAD ARCHWILIO MEWNOL

Cyflwynwyd i sylw'r Pwyllgor, adroddiad y Pennaeth Archwilio a Risg a oedd yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf am y cynnydd a wnaed gan y Gwasanaeth Archwilio Mewnol o ran darparu gwasanaethau, adolygiadau a gwblhawyd, camau dilynol a gymerwyd a'r camau yr oedd angen i reolwyr eu rhoi ar waith.

Crynhodd y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 y prif bwytiau fel a ganlyn -

- Y cwblhawyd 3 adroddiad adolygu archwilio mewnol yn y cyfnod fel y nodwyd ym mharagraff 3.2 yr adroddiad. Arweiniodd dau o'r adroddiadau – sef ar y Gwasanaethau Trwyddedu a'r Dreth Gyngor a Threthi Annomestig – at farn Sicrwydd Sylweddol a Sicrwydd Rhesymol yn y drefn honno. Arweiniodd y trydydd adroddiad ar yr Adolygiad Archwilio Mewnol mewn perthynas â Mân-Ddyledwyr at farn Sicrwydd Cyfyngedig ac yn unol â'r arfer y cytunwyd arni, darparwyd copi o'r adroddiad llawn ar gyfer y Pwyllgor ar wahân i'r rhaglen.
- Cynhaliwyd ail adolygiad dilyn-i-fyny o Ffioedd Rheoliadau Adeiladu – Cyfundrefnau Arolygu a Gorfodi. Er gwaethaf y farn Sicrwydd Rhesymol a ddyfarnwyd yn yr adroddiad, sef barn na fyddai fel arfer yn golygu cynnal adolygiad dilyn-i-fyny ffurfiol, ni wnaed unrhyw gynnydd o ran gweithredu'r camau rheoli a nodwyd yn yr ymweliad dilyn-i-fyny cyntaf. Cadarnhaodd yr ail adolygiad dilyn-i-fyny bod y camau gweithredu wedi'u cymryd yn rhannol mewn perthynas â'r pedair risg a godwyd, a hynny er mwyn mynd i'r afael â'r holl risgiau. Roedd y graddfeydd blaenoriaeth wedi cael eu hailasesu i gymryd i ystyriaeth y camau a weithredwyd hyd yma. Mae'r Tîm Rheoli Adeiladu wedi dangos cynnydd da o ran gweithredu'r camau y cytunwyd arnynt i fynd i'r afael â'r risgiau a nodwyd ac mae'r raddfa yn parhau i fod yn un o Sicrwydd Rhesymol ar gyfer y trefniadau llywodraethu, rheoli risg a / neu reolaeth fewnol.
- Bod y graff yn adran 5.3 yr adroddiad yn dangos bod y Cyngor wedi gwella ei berfformiad yn raddol o ran gweithredu argymhellion y Gwasanaeth Archwilio Mewnol dros y 12 mis diwethaf, er gwaethaf dirywiad bach yn y perfformiad dros y mis diwethaf.
- Hyd yma, roedd 41% o'r Cynllun Gweithredu Archwilio Mewnol wedi'i gwblhau ac roedd 31% o'r gwaith yn mynd rhagddo ar hyn o bryd. Oherwydd llithriad sylweddol o waith o 2016/17, ymddeoliad yr Uwch Swyddog Twyll ac absenoldeb hirdymor Uwch Archwiliwr, mae'r adnoddau sydd ar gael i gwblhau'r Cynllun Gweithredu ar gyfer 2017/18 wedi gostwng. O ganlyniad, mae'r Pennaeth Archwilio a Risg wedi cynnal asesiad risg gyda'r Pennaethiaid Gwasanaeth a'r Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151. Mae adolygiadau archwilio wedi'u blaenoriaethu i sicrhau bod yr adnoddau'n cael eu targedu i'r meysydd risg uchaf.
- O bryd i'w gilydd, dylai'r Pwyllgor adolygu ei gylch gorchwyl ar gyfer priodoldeb. Yn unol â Blaenraglen Waith y Pwyllgor, roedd y cylch gorchwyl am gael ei ystyried yng nghyfarfod mis Medi y Pwyllgor. Penderfynwyd gohirio'r adolygiad tan gyfarfod mis Rhagfyr ar ôl cyhoeddi'r canllawiau CIPFA newydd a ddisgwylir ym mis Tachwedd, 2017. Fodd bynnag, mae CIPFA wedi cadarnhau y bydd yn awr yn cyhoeddi'r canllawiau ym mis Rhagfyr, 2017. Felly, argymhellir gohirio'r adolygiad o'r cylch gorchwyl ymhellach tan gyfarfod mis Chwefror, 2018 y Pwyllgor.

Amlinellodd y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 gyd-destun yr adroddiad adolygu Sicrwydd Cyfyngedig gan y Gwasanaeth Archwilio Mewnol ar Fân-Ddyledwyr. Dywedodd y Swyddog fod yr archwiliad wedi'i gynnal yn ystod cyfnod o newid yn yr adran Incwm sydd wedi cael ei hailstrwythuro ers mis Ionawr, 2016. Pwrpas yr ailstrwythuro, ymhlith pethau eraill, oedd sicrhau bod gan yr adain Refeniw adnoddau digonol i weithredu ar gapasiti llawn a bod yr adnoddau wedi eu cydbwyso'n iawn rhwng gwahanol elfennau'r Tîm Refeniw a Budd-daliadau. Mae'r ailstrwythuro wedi cymryd mwy o amser na'r disgwyl oherwydd penodi dau reolwr newydd ar gyfer Refeniw a Budd-daliadau

o'r tu allan ac i ganiatáu iddynt gael mewnbwn i'r strwythur newydd. Y nod cyffredinol o fewn y Gwasanaeth Adnoddau fu datblygu a gwella systemau ariannol y Cyngor a gwneud y defnydd gorau o'r dechnoleg sydd ar gael. Gan fod y datblygiadau yn ychwanegol at swyddi dydd arferol y staff ac oherwydd bod adnoddau ariannol a TG yn gyfyngedig, mae datblygiadau wedi'u blaenoriaethu ac mae gwella'r system dyledwyr wedi cael blaenoriaeth is. Fodd bynnag, mae'r gwasanaeth wedi sicrhau cyllid i wella'r system arian parod fel y gellir casglu mwy o incwm ar-lein cyn darparu gwasanaethau, a fydd yn lleihau nifer yr anfonebau sydd angen eu codi. Felly roedd y gwasanaeth yn ymwybodol o faterion sy'n codi gyda'r system mân-ddyledwyr ac mae'r rheini'n cael sylw ar hyn o bryd. Er gwaethaf yr aneffeithlonrwydd a nodwyd yn y system mân-ddyledwyr, casglwyd 98.9% o'r ddyled gyffredinol dros y tair blynedd ddiwethaf.

Rhoddodd y Pwyllgor sylw i'r wybodaeth a gyflwynwyd ac fe wnaeth y pwyntiau canlynol:

- Nododd y Pwyllgor o ran yr adolygiadau archwilio mewnol ar y Gwasanaeth Trwyddedu a'r Dreth Gyngor a Threthi Annomestig, er bod y risgiau a nodwyd yn union yr un fath o ran eu nifer a'u lefel, mae'r raddfa sicrwydd ar gyfer y ddau yn wahanol, gyda'r cyntaf yn darparu Sicrwydd Sylweddol a'r ail yn darparu Sicrwydd Rhesymol yn unig. Nododd Aelodau Lleyg y Pwyllgor y byddent angen mynediad at yr adroddiadau llawn er mwyn gallu deall y rhesymau dros y gwahaniaeth yn y graddfeydd oherwydd nad oedd modd iddynt fedru deall hynny o'r crynodeb a ddarparwyd. Awgrymodd yr Aelodau Lleyg y byddai hynny o gymorth iddynt beth bynnag – ac efallai i'r Pwyllgor – i allu gweld yr holl adroddiadau archwilio mewnol a gwblhawyd i ddeall sut y daethpwyd i'r casgliadau a sut y penderfynwyd ar y graddfeydd sicrwydd. Dywedodd y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 y gall llawer o'r adroddiadau adolygu y mae'r Gwasanaeth Archwilio Mewnol yn eu cynhyrchu fod yn hir a chynnwys lefel o fanylder nad yw'r Pwyllgor ei hangen efallai, yn arbennig os yw'r sicrwydd a ddarparwyd o'r meysydd a adolygwyd yn Rhesymol neu'n Sylweddol. Rhaid i'r Pwyllgor sicrhau bod y wybodaeth a dderbynnir yn berthnasol ac yn hwylus iddo, ni ddylai fod mor faith fel ei bod yn tynnu oddi wrth brif gyfrifoldeb y Pwyllgor, sef bodloni ei hun bod system rheolaeth fewnol y Cyngor yn effeithiol o ran rheoli risgiau a nodwyd, gan roi sylw arbennig i unrhyw ddiffygion mewn rheolaeth fewnol yr adroddwyd arnynt. I'r perwyl hwn, rhoddir adroddiadau Sicrwydd Cyfyngedig i'r Pwyllgor ar feysydd lle nodwyd gwendidau sylweddol mewn rheolaeth fewnol fel y gellir sicrhau bod camau i unioni'r gwendidau wedi'u cytuno ac y byddir yn monitro gweithrediad y fath gamau. Fel arall, mae'r diweddariad chwarterol gan y Gwasanaeth Archwilio Mewnol yn rhoi sicrwydd i'r Pwyllgor ynghylch meysydd lle canfuwyd bod y rheolaethau mewnol yn gadarn ac yn gweithredu'n iawn.
- Nododd y Pwyllgor, mewn perthynas â'r Cynllun Gweithredu Archwilio Mewnol, yr ymddengys bod amrywiadau amlwg rhwng y diwrnodau a bennwyd i rai archwiliadau a'r nifer wirioneddol o ddyddiau a dreuliwyd arnynt – roedd yr archwiliad o'r Cynllun Budd-dal Tai a'r Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor yn enghraifft o hyn gan y neilltuwyd 15 diwrnod ar gyfer gwneud yr archwiliad ond roedd wedi cymryd 23 diwrnod mewn gwirionedd. Gofynnodd y Pwyllgor am eglurhad ynghylch y diwrnodau ychwanegol, yn enwedig gan fod y sicrwydd a ddarparwyd yn Rhesymol sy'n awgrymu nad oedd unrhyw gymhlethdodau yr oedd angen amser ychwanegol i'w datrys. Dywedodd y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 fod y Cynllun Budd-dal Tai a'r Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor yn feysydd cymhleth felly mae'r 15 diwrnod a neilltuwyd i'r archwiliad yn amcangyfrif ceidwadol. Nododd y Pwyllgor hefyd fod yr 11.25 diwrnod allan o 15 diwrnod a dreuliwyd ar Barodrwydd yr Adran Rhenti Tai ar gyfer Diwygio Lles yn ymddangos yn ormodol. Dywedodd yr Uwch Archwilydd Mewnol y gallai'r gwasanaeth checio am ddiweddariad ar y sefyllfa hon.
- Nododd y Pwyllgor nad yw'r Cynllun Archwilio yn Atodiad A yn cyfeirio at gamau dilyn-i-fyny; gofynnodd y Pwyllgor am eglurhad felly ar y broses ar gyfer dyrannu adnoddau i fonitro gweithrediad argymhellion y Gwasanaeth Archwilio Mewnol. Dywedodd y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 y pennir swp o ddyddiau ar

gyfer gwaith dilyn-i-fyny a bod y Pennaeth Archwilio a Risg yn penderfynu wedyn sut y dylai'r rhain gael eu rhannu ar ôl cymryd barn y Pwyllgor i ystyriaeth.

- O ran yr adroddiad Sicrwydd Cyfyngedig mewn perthynas â Mân-Ddyledwyr, dywedodd y Pwyllgor, er nad oedd gwerth yr anfonebau a gafodd eu dileu ar ddiwedd 2016/17 ond yn 1% o'r incwm, sy'n dal i fod yn swm sylweddol mewn cyfnod o lymder, ei fod yn bryderus y cymerwyd cryn dipyn o amser i gydnabod pa mor aneffeithiol yw'r system. Mae hynny'n awgrymu bod lefel y rheolaethau mewnol sydd ar waith a'r trosolwg ohonynt yn annigonol o ran dod â sylw'r Rheolwyr at ddiffygion mewn elfen bwysig o swyddogaeth codi arian y Cyngor. Gofynnodd y Pwyllgor am sicrwydd bod y broses Archwilio Mewnol bellach yn ddigon cadarn i osgoi sefyllfa debyg o aneffeithlonrwydd yn cronni dros amser. Dywedodd y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 ei fod, ers iddo gael ei benodi i'r swydd, wedi blaenoriaeth ailstrwythuro'r gwasanaeth Refeniw a Budd-daliadau; roedd y system dyledwyr, er nad oedd yn gweithio cystal ag y gallai, yn gweithredu o ran adennill dyled ac felly roedd yn flaenoriaeth is. Ar ôl cwblhau'r ailstrwythuro, gellir gwneud newidiadau i'r system dyledwyr nawr. Yn ogystal, mae systemau ariannol y Cyngor yn cael eu harchwilio a'u profi'n fwy trylwyr nag unrhyw systemau gwasanaeth eraill, sef trwy archwiliad mewnol a hefyd gan archwilwyr allanol fel rhan o'r broses archwilio cyfrifon. Mae'n rhesymol tybio felly bod yr archwilwyr allanol ar y pryd wedi canfod bod y lefel sicrwydd a ddarparwyd gan y system Dyledwyr yn ddigon iddynt ardystio bod y Cyngor yn gwneud cyfrif priodol o'i incwm yn ei gyfrifon neu fel arall byddai'r dystysgrif archwilio wedi nodi'n wahanol.

- Gofynnodd y Pwyllgor am eglurhad ar y prosesau ar gyfer adennill dyledion Gofal Cartref a holodd a nodwyd unrhyw arferion gorau mewn meysydd eraill hefyd. Ceisiodd sicrwydd y bydd trefniadau'n cael eu rhoi ar waith i sicrhau y gellir casglu incwm cludiant ysgol gan fod y rhaglen ad-drefnu ysgolion yn debygol o wneud y gwaith hwn yn fwy pwysig. Dywedodd y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151, oherwydd natur ei gleientiaid, fod dyledion Gofal Cartref yn anodd eu hadennill oherwydd nad yw'n opsiwn i roi'r gorau i ddarparu'r gwasanaeth oherwydd na thalwyd amdano. Fodd bynnag, bydd yn rhaid i'r Gwasanaeth Cyllid a'r Gwasanaethau Cymdeithasol adolygu trefniadau i sicrhau y sefydlir gweithdrefnau adennill dyledwyr Gofal Cartref. Dywedodd y Swyddog nad oedd yn ymwybodol bod unrhyw ddata meincnodi ar gael mewn perthynas ag adennill dyledion Gofal Cartref. O ran cludiant ysgol, mae'r Gwasanaeth Cyllid yn bwriadu darparu cyfleuster erbyn Medi, 2018 a fydd yn caniatáu i rieni dalu am docyn bws ysgol ar-lein cyn ei dderbyn yn hytrach na'r trefniant presennol lle mae rhieni yn cael eu bilio amdano ar ôl ei dderbyn. Bwriad y system newydd yw lleihau'r angen i fynd ar ôl pobl am beidio â thalu costau cludiant o'r ysgol i'r cartref oherwydd gall gorfodi talu ar y bws ac adennill yr incwm dan sylw fod yn anodd ac yn aml nid yw'n cyfiawnhau'r gost o wneud hynny.

- Nododd y Pwyllgor, oherwydd nifer y swyddogion ar draws ystod o wasanaethau y mae'r adolygiad Mân-Ddyledwyr yn cael effaith arnynt, dylid dynodi un swyddog i oruchwylio'r cynnydd i sicrhau bod y camau a argymhellir yn cael eu gweithredu'n llawn ac mewn modd amserol. Dywedodd y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 bod y Rheolwr Refeniw a Budd-daliadau yn gyfrifol am weithredu a bod y Swyddog Adran 151 yn goruchwylio.

Penderfynwyd -

- **Nodi'r cynnydd diweddaraf a wnaed gan y Gwasanaeth Archwilio Mewnol o ran darparu gwasanaeth, darparu sicrwydd, adolygiadau a gwblhawyd, perfformiad ac effeithiolrwydd wrth yrru gwelliant a derbyn y sicrwydd a ddarparwyd mewn perthynas â'r meysydd a adolygwyd a'r camau a gymerwyd a / neu a gynigiwyd.**

- **Gohirio'r adolygiad o delerau ac amodau'r Pwyllgor nes bod CIPFA wedi cyhoeddi ei ddogfen arweiniad newydd.**

CAM GWEITHREDU YCHWANEGOL A GYNIGIWDYD: Y Cadeirydd, yr Aelod Portffolio Cyllid a'r Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 i gwrdd â dau Aelod Lleyg y Pwyllgor i ystyried y ffordd orau i'w galluogi i gael mynediad at yr ystod o adroddiadau Archwilio Mewnol i'w cynorthwyo yn eu rôl ar y Pwyllgor.

4 ARCHWILIO ALLANOL: LLYTHYR ARCHWILIO BLYNYDDOL 2016/17

Cyflwynwyd y Llythyr Archwilio Blynyddol ar gyfer 2016/17 ynghyd â chadarnhad o gwblhau archwiliad blynyddol cyfrifon 2016/17 i'r Pwyllgor er gwybodaeth.

Roedd y Llythyr Archwilio yn cadarnhau'r canlynol –

- Bod y Cyngor yn cydymffurfio â'i gyfrifoldebau mewn perthynas ag adrodd ariannol a'r defnydd o adnoddau
- Bod yr Archwilydd Cyffredinol yn fodlon bod gan y Cyngor drefniadau priodol yn eu lle er mwyn sicrhau economi, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd yn ei ddefnydd o adnoddau
- Bod yr Archwilydd Cyffredinol wedi rhoi tystysgrif yn cadarnhau bod y gwaith o archwilio'r cyfrifon wedi dod i ben ar 29 Medi, 2017.
- Hyd yma, nad yw gwaith archwilio allanol ar yr ardystiad o hawliadau grant a dychweliadau wedi adnabod materion sylweddol a fyddai'n effeithio ar gyfrifon 2017/18 ar gyfer systemau ariannol allweddol.

Penderfynwyd derbyn a nodi dogfennaeth yr archwilwyr allanol.

NI CHYNIGIWDYD UNRHYW WEITHREDOEDD YCHWANEGOL

5 ADRODDIAD CANOL BLWYDDYN AR REOLI TRYSORLYS 2017/18

Cyflwynwyd i'r Pwyllgor ei ystyried - adroddiad y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151, yn cynnwys adolygiad o'r sefyllfa Rheoli Trysorlys ar ganol blwyddyn 2017/18.

Adroddodd y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 ar y prif bwyntiau fel a ganlyn:

- Bod y Datganiad Strategaeth Rheoli Trysorlys (TMSS) ar gyfer 2017/18 wedi ei gymeradwyo gan y Cyngor ar 28 Chwefror 2017. Nid oes unrhyw newidiadau polisi i'r TMSS; mae'r manylion a ddarperir yn yr adroddiad adolygu canol blwyddyn yn rhoi diweddariad am y sefyllfa yng ngoleuni'r sefyllfa economaidd a ddiweddarwyd a'r newidiadau i'r gyllideb a gymeradwywyd eisoes.
- Mae'r tabl yn 5.2 o'r adroddiad yn dangos yr amcangyfrif ar gyfer gwariant cyfalaf o gymharu â'r gyllideb gyfalaf. Mae'r amcangyfrif presennol ar gyfer gwariant cyfalaf ar ei hôl hi o gymharu â'r amcangyfrif gwreiddiol yn bennaf oherwydd yr oedi gyda'r ffyrdd newydd at Wylfa tan y flwyddyn ariannol nesaf a bod Isadeiledd Strategol Caergybi yn dal i ddisgwyl arian WEFO. Fodd bynnag, nid oes unrhyw newidiadau sylweddol i'r adroddiad cyfalaf i'w hadrodd arnynt ar hyn o bryd.
- Mae'r tabl yn 5.4.2.1 o'r adroddiad yn dangos y Gofyniad Ariannu Cyfalaf (GAC) sef yr angen sylfaenol i fenthycu yn allanol er mwyn ariannu gwariant cyfalaf. Mae'r Cyngor ar hyn o bryd ychydig ar ei hôl hi o gymharu â'r rhagolygon gwreiddiol ar gyfer y GAC o ganlyniad i'r rhagolygon o danwariant yn y rhaglen ysgolion y 21ain Ganrif gan olygu y bydd llai o fenthycu yn ystod 2017/18. Mae'r tabl hefyd yn dangos y sefyllfa o ran y ddyled ddisgwyliedig (neu derfyn gweithredol) ar gyfer y cyfnod. Ar hyn o bryd, mae'r Cyngor tua £47 miliwn o fewn y terfyn.
- Mae Adran 6 yr adroddiad yn amlinellu'r sefyllfa mewn perthynas â portffolio buddsoddi'r Cyngor ar gyfer 2017/2018. Darperir rhestr lawn o fuddsoddiadau fel ar 30 Medi, 2017 yn Atodiad A i'r adroddiad. Ni chafodd y cyfyngiadau sydd wedi eu cymeradwyo o fewn y Strategaeth Buddsoddi Blynyddol eu torri yn ystod y chwe mis cyntaf o 2017/18.

- Mae'r GAC arfaethedig ar gyfer 2017/18 yn £138.1 miliwn. Mae'r Cyngor wedi rhagamcanu benthyca diwedd blwyddyn o £118m a bydd wedi defnyddio £20.1 miliwn o gyllid llif arian yn lle benthyca. Mae hon yn agwedd ddarbodus a chost effeithiol yn yr hinsawdd economaidd bresennol ond bydd angen monitro parhaus petai'r risg o ran yr elw o'r giliau'n parhau. Er na chafodd unrhyw arian ei fenthyca yn ystod hanner cyntaf y flwyddyn ariannol, rhagwelir y bydd angen benthyca yn ystod ail hanner y flwyddyn. Mae Paragraff 7.3 yn nodi manylion dau fenthyciad tymor hir gyda'r PWLB a aeddfedodd yn ystod chwe mis cyntaf y flwyddyn ariannol.
- Nid oes unrhyw ailbennu dyledion wedi digwydd yn ystod y flwyddyn ariannol bresennol.
- Mae paragraff 9 o'r adroddiad yn amlinellu'r gweithgaredd ers diwedd Chwarter 2, yn bennaf y trefniadau a wnaed mewn perthynas â benthyca £5 miliwn gan Tyne and Wear Pension Fund South Shields.
- Mae Adran 11 o'r adroddiad yn darparu diweddariad ar faterion yn ymwneud â TM mewn perthynas â chodau CIPFA diwygiedig a rheoliadau o dan MIFID II – mae'r rhain yn rheoli'r berthynas y bydd gan sefydliadau ariannol sy'n cynnal trafodion benthyca ag awdurdodau lleol o 3 Ionawr, 2018 ymlaen a'r opsiynau sydd ar gael i'r Cyngor o ran uwchraddio i statws proffesiynol neu gadw statws cleient adwerthu.

Ystyriodd y Pwyllgor yr wybodaeth a gyflwynwyd a gwnaed y sylwadau canlynol –

- Nododd y Pwyllgor y rhagolygon o'r raddfa log a ddarparwyd gan ymgynghorwyr trysorlys y Cyngor fel ym Mharagraff 3.1 o'r adroddiad. Gofynnodd y Pwyllgor am gadarnhad ar ddichonoldeb y rhagolwg a faint y dylai'r Cyngor fod yn dibynnu arno ar gyfer ei ddibenion rheoli trysorlys gan ei fod yn ystyried y bydd cyfradd y banc yn 0.25% ym Mawrth 2019 a'i fod eisoes wedi codi i 0.50% yn Nhachwedd 2017. Dywedodd y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 y bydd y rhagolwg yn dylanwadu amseriad benthyca'r Awdurdod (er bod benthyciadau PWLB yn tueddu i fod yn rhai cyfradd llog sefydlog) ac mae i fod yn arwyddol o dueddiadau ac o ganlyniad, mae'n fwy perthnasol i'r benthyciadau tymor hir sydd gan yr Awdurdod. Nid yw ymgynghorwyr trysorlys y Cyngor yn rhagweld cynnydd sylweddol yn y cyfraddau llog dros amser a bydd eu rhagolygon yn cael eu hystyried gan yr Awdurdod wrth benderfynu ar yr adeg fwyaf amserol i ymrwymo i fenthyciad. Fodd bynnag, nid yw'n bolisi gan yr Awdurdod i fenthyca yn seiliedig ar y raddfa log oherwydd oni bai ei fod at bwrpas penodol, bydd benthyciad yn costio mwy i'r Awdurdod ei gario nag y gall obeithio ei wneud i fyny ar ffurf enillion ar fuddsoddiad.
- Gofynnodd y pwyllgor am gadarnhad ar yr amrywiad mewn perthynas â'r amcangyfrifon gwreiddiol a'r amcangyfrifon a oedd wedi cael eu hadolygu ar gyfer grantiau cyfalaf. Dywedodd y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 bod yr amrywiad o ganlyniad yn bennaf i'r oedi gyda'r gwaith ar y ffordd newydd i Wylfa; tra roedd darpariaeth yn y cynllun gwreiddiol u i'r gwaith gael ei wneud cyn cyflwyno'r Gorchymyn Caniatâd i Datblygu (DCO) ar gyfer yr adeilad niwclear, mae'r elfen briffyrdd yn rhan annatod o'r DCO yn y cynllun diwygiedig sy'n golygu mai ychydig iawn o'r gwaith caib a rhaw ar y ffordd tuag at Wylfa fydd yn digwydd cyn y rhoddir caniatâd i'r orsaf bŵer niwclear newydd. Bydd y Cyngor fel Awdurdod Priffyrdd yn ymgymryd â'r gwaith sy'n cael ei ariannu gan Horizon; mae hwn yn cael ei drin fel grant cyfalaf ac er bod y rhaglen priffyrdd newydd wedi llithro i 2018/19 bydd y cyllid ar ei gyfer yn dal i fod ar gael bryd hynny.
- Gofynnodd y Pwyllgor am gadarnhad ynghylch sefyllfa'r cyllid sy'n gysylltiedig â rhaglen Ysgolion y 21ain Ganrif o ystyried bod yr adroddiad yn cyfeirio at ragolwg o danwariant ar y rhaglen gyda'r canlyniad y bydd llai o fenthyca yn ystod 2017/18. Dywedodd y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 bod y cyllid ar gyfer y Rhaglen Ysgolion y 21ain Ganrif yn cael ei rannu rhwng yr Awdurdod a Llywodraeth Cymru; mae cyfran yr Awdurdod wedi'i ariannu gan fenthyca tra bod traean o gyfran Llywodraeth Cymru wedi'i ariannu gan grant a dwy ran o dair drwy fenthyca â chymorth h.y. yr Awdurdod yn benthyca a Llywodraeth Cymru yn darparu cyllid ychwanegol fel rhan

o'r setliad blynyddol i dalu am gost yr Isafswm Darpariaeth Refeniw (MRP) a'r llog. Gall yr Awdurdod ddefnyddio derbyniadau cyfalaf o werthiant asedau ysgol nad oes angen amdanynt mwyach fel rhan o'i gyfran ariannol gan olygu mai dim ond y balans fydd angen iddo ei fenthyca drwy fenthyca di-gymorth h.y. benthyca lle mae'n rhaid i'r Awdurdod ariannu cost yr MRP a'r llog o'i gyllideb ei hun. Os yw'r Awdurdod yn gallu gwneud arbedion drwy sicrhau bod ysgolion sydd wedi cau yn cael eu gwerthu yna gall hynny ostwng ei ymrwymiad benthyca a'r costau refeniw sy'n gysylltiedig â benthyca.

- Nododd y Pwyllgor bod yn rhaid i raddfa'r gwariant cyfalaf gyflymu er mwyn sicrhau cynnydd mewn perthynas â'r sefyllfa fel yr oedd ym Medi 2017 i'r amcangyfrif presennol. Gofynnodd y Pwyllgor a oedd hyn yn realistig. Dywedodd y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151, tra bod cynlluniau cyfalaf yn cymryd peth amser i ddechrau fel arfer, bydd y Gwasanaeth Cyllid yn cynnal trafodaethau â'r rheolwyr prosiect mewn perthynas â sicrhau cynnydd o ran gwariant sy'n arwain at ragolwg gwariant ar y cyd rhwng yr Adran Gyllid 'r Gwasanaeth. Yn hanesyddol, mae gwariant cyfalaf wedi ei bwysoli tuag at ail hanner y flwyddyn ariannol; efallai bod hyn oherwydd nad yw Gwasanaethau yn gallu dechrau gwario tan ddiwedd Chwefror pan fydd y gyllideb gyfalaf wedi ei chymeradwyo - tan hynny, nid oes ganddynt yr awdurdod i wneud hynny. Bydd y Gwasanaeth Cyllid yn edrych i sicrhau nad oes unrhyw gyllid grant yn cael ei golli o ganlyniad i lithriad ar gynlluniau cyfalaf yn enwedig mewn perthynas â rhaglen Ysgolion y 21ain Ganrif sef grant mwyaf yr Awdurdod lle mae angen lefel penodol o wariant. Petai tywydd garw yn atal neu'n achosi oedi i'r gwaith yn ystod camau diwethaf y rhaglen, fel nad yw'r lefel angenrheidiol o wariant wedi digwydd, bydd yr Awdurdod yn ymgynghori â Llywodraeth Cymru ynghylch y modd y gellir gwneud y mwyaf o'r grant.

Penderfynwyd derbyn yr adroddiad TM canol blwyddyn ar gyfer 2017/18 gyda'r argymhelliad i'r Pwyllgor Gwaith, o ran ariannu cyfran y Cyngor o raglen ysgolion yr unfed ganrif ar hugain, bod agwedd ragweithiol yn cael ei mabwysiadu er mwyn sicrhau bod asedau'n cael eu gwerthu'n amserol er mwyn lleihau angen y Cyngor i fenthyca ynghyd â'r costau refeniw sy'n codi o ganlyniad i fenthyca.

NI CHAFODD UNRHYW WEITHREDOEDD YCHWANEGOL EU CYNNIG

6 ADOLYGU'R STRATEGAETH A'R FFRAMWAITH RHEOLI RISG

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog 151 a oedd yn cynnwys y Polisi a'r Canllawiau Rheoli Risg er ystyriaeth y Pwyllgor.

Adroddodd y Rheolwr Yswiriant a Risg ar ganlyniad yr adolygiad o'r Strategaeth a Fframwaith Rheoli Risg a gafodd ei gynnal gan y Pennaeth Archwilio a Risg a'r Rheolwr Risg ac Yswiriant ar y cyd â'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth a'r Penaethiaid Gwasanaeth yn ystod Chwarter 2. Tynnodd yr adolygiad sylw at feysydd lle gellir gwneud gwelliannau, yn bennaf mewn perthynas â mewnosod prosesau rheoli risg o fewn arferion gwaith y Cyngor er mwyn sicrhau ei fod yn dod yn rhan annatod o'r drefn o wneud penderfyniadau hysbys yn hytrach na'n ymarfer ticio blwch yn unig, yn ogystal â'r camau sy'n cael eu cymryd eisoes neu sydd eisoes wedi eu gweithredu, er mwyn sicrhau bod y gwelliannau'n digwydd bob amser. Fe wnaeth yr adolygiad hefyd ddarganfod nad yw Aelodau Etholedig a Swyddogion bob amser yn gwbl ymwybodol o'r risgiau perthnasol wrth wneud penderfyniadau. Nid yw Aelodau etholedig ychwaith wedi cael cynnig hyfforddiant rheoli risg er bod rheolwyr canol wedi derbyn yr hyfforddiant

Ystyriodd y Pwyllgor y wybodaeth a gyflwynwyd a gwnaed y pwyntiau canlynol –

- Nododd y Pwyllgor, yn dilyn ystyried y Canllawiau Rheoli Risg, bod y ddogfen yn nodi agwedd tuag at risg sy'n ymddangos yn un feichus o ran cymhlethdod a lefel o fanylder. O ganlyniad, nid yw'n ddeniadol i Reolwyr a gallai atgyfnerthu'r syniad o reolaeth

risg fel ymarfer tic yn y blwch yn hytrach na fel ymarfer i gael ei weithredu mewn ffordd ystyrlon o safbwynt gweithgareddau dydd i ddydd ac wrth wneud penderfyniadau. Dywedodd y Rheolwr Yswiriant a Risg bod y canllawiau wedi cael eu rhoi at ei gilydd gyda chymorth ymgynghorydd allanol a'u bod wedi cael eu creu ar lefel y cytunwyd yr oedd y Rheolwyr ei hangen ar y pryd; mae fersiwn fwy cryno ar gael ar wefan y Cyngor.

- Yn dilyn y llifogydd diweddar, gofynnodd y Pwyllgor am gadarnhad o'r broses ar gyfer adolygu'r risg petai'r un peth n digwydd eto neu os yw llifogydd yn digwydd eto, y camau y bwriedir eu cymryd er mwyn lleihau'r effaith ar y Cyngor. Cadarnhaodd y Prif Weithredwr bod y Cyngor wedi dechrau ar y broses gwersi a ddysgwyd yn dilyn y llifogydd; dywedodd y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 mewn perthynas ag adeilad y Cyngor yn benodol, y bydd yr adolygiad o'r hyn sy'n digwydd yn cynhyrchu log gwersi a ddysgwyd a fydd yn ei dro yn bwydo i mewn i'r gofrestr risg berthnasol.

- Gofynnodd y Pwyllgor am gadarnhad ynghylch pryd yn y broses gwneud penderfyniadau y daw'r broses Rheoli Risg i rym h.y. a oes risg mewn unrhyw fodd i'r Cyngor o ganlyniad i benderfyniadau a allai fod yn cael eu gwneud ar lefel is. Dywedodd y Rheolwr Yswiriant a Risg bod risgiau'n cael eu hasesu yn unol ag effaith a thebygolrwydd yn erbyn meini prawf gan ddefnyddio graddfeydd disgrifiadol; yn dilyn gwneud yr asesiad, mae wedyn yn fater i'r Rheolwyr a'r lefel o awdurdod a sgôp i weithredu sydd gan yr unigolyn. Dywedodd y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 bod y penderfyniadau a'r cyfrifoldeb yn gymesur â'r swydd, felly nid oes disgwyl i benderfyniadau a gymerir ar lefel is gael effaith ar y gwasanaeth.

- Nododd y Pwyllgor bod Rheoli Risg yn rhan hanfodol o weithgareddau'r Cyngor, mae felly'r un mor bwysig bod y broses Rheoli Risg yn cael ei chyfleu yn glir i staff fel eu bod yn gwybod beth sy'n ddisgwylidig ohonynt. Ceisiodd y Pwyllgor sicrwydd felly bod staff yn cael cyfarwyddyd priodol ar reoli risg ac asesu risg fel rhan o'u gweithgareddau o ddydd i ddydd. Dywedodd y Rheolwr Yswiriant a Risg bod y neges am bwysigrwydd rheoli risg wedi ei rhannu â Phenaethiaid Gwasanaeth ac y gwnaed cytundeb hefyd y byddant yn cyfarfod â'r Rheolwr Yswiriant a Risg ddwywaith y flwyddyn er mwyn adolygu'r cofrestr gwasanaeth - cafwyd y diweddariad mwyaf diweddar yn yr Hydref. Dywedodd y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 bod ail-leoli swydd y Rheolwr Yswiriant a Risg fel bod y swydd yn adrodd yn ôl yn uniongyrchol i'r Pennaeth Archwilio a Risg wedi rhoi mwy o awdurdod i'r rôl gan felly godi proffil rheoli risg o fewn y Cyngor. Mae'r Rheolwr Yswiriant a Risg bellach yn mynychu cyfarfodydd yr Uwch Dîm Arweinyddiaeth bob chwarter ac yn gallu diweddarau'r UDA ar unrhyw ddiffyg cydymffurfiaeth gan y gwasanaethau.

- Nododd y Pwyllgor ymhellach nad oedd yr Uwch Dîm Arweinyddiaeth (UDA) wedi adolygu'r Gofrestr Risg Gorfforaethol yn ystod hanner cyntaf 2017. Ceisiodd y Pwyllgor sicrwydd y Swyddogion bod Rheoli Risg bellach wedi ei wreiddio'n gadarn o fewn arferion yr UDA a Phenaethiaid Gwasanaeth a gofynnodd am gadarnhad hefyd o'r camau a fyddai'n cael eu cymryd er mwyn sicrhau mai dyma fydd y sefyllfa yn y dyfodol. Dywedodd y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 161 y bydd y Pwyllgor Archwilio yn cael diweddariadau rheolaidd ar reoli risg ac os, fel rhan o'r adroddiadau hynny, y bydd y Pennaeth Archwilio a Risg a/neu'r Rheolwr Yswiriant a Risg yn darganfod nad yw'r UDA a/neu'r Penaethiaid Gwasanaeth yn cydymffurfio â'r prosesau sydd wedi eu sefydlu, bydd y Pwyllgor Archwilio yn cael ei hysbysu.

Penderfynwyd bod y Pwyllgor, wedi ystyried y wybodaeth a gyflwynwyd a'r sicrwydd a roddwyd ar y materion a godwyd ar lafar, yn derbyn ac yn nodi cynnwys yr adroddiad ac yn cymryd sicrwydd, er bod gwaith ar ôl i'w wneud mewn perthynas â sefydlu risg yn gadarn ledled y Cyngor, bod cynnydd wedi'i wneud a bod hynny'n parhau.

NI CHYNIWIWYD UNRHYW GAMAU YCHWANEGOL

7 BLAEN RAGLEN WAITH 2017/18

Cyflwynwyd Blaen Raglen Waith y Pwyllgor hyd at Medi 2018 i'r Pwyllgor ar gyfer ei hadolygu a'i ystyried.

Mewn perthynas â Chynllun Gwella'r Gwasanaethau Plant, cadarnhaodd y Cynghorydd Richard Griffiths, cynrychiolydd y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol ar y Panel Gwella Gwasanaethau Plant bod adroddiadau rheolaidd ar gynnydd yn cael eu gwneud i'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol a bod y cynnydd yn rhedeg i'r amserlen ar hyn o bryd.

Penderfynwyd derbyn y Rhaglen Waith fel y'i cyflwynwyd.

NI CHYNIGIWYD UNRHYW GAMAU YCHWANEGOL.

**Y Cynghorydd Peter Rogers>
Cadeirydd**